

יב:

עין משפט
נר מצוה

ע"א א"מ פ"ב הלכות
משנה ע"ד הלכה טו
וע"פ כ"מ:
ב ב ח"י פ"ו מהל'
ר"ה הלכה ה' סנה
שק"מ מה מ':
ד מ"ד ע"ש הלכה ז':

אלו הן הגולין פרק שני מכות

מסורת הש"ס

(א) ונחמס ק"י ע"ש,
(ב) שפיעת פ"י ר"ח ע"י
ר"ש"ל וי"ח ע"י (ג) וק"ק
ד"ה הפנה ה"א, (ד) וע"ק
ש"ר מפנה ה"א, (ה) ע"י
תוס' ונחמס ק"י ד"ה ע"י,

תורה אור השלם

1. ואשר לא צ"ה
ודל"ה אנה ל"הו
ושמתי לך עוקם אשר
נגוס שוקה:
שמות כא יג
2. כי בעיר מקלט ישב
עד מוח הבחן הנדל
ואחרי מוח הבחן הנדל
ישבו הרצח אל ה"ח
אחזקה בכבוד לה כ"ז
3. וזה דבר הרצח אשר
נגוס שוקה וחי אשר יב
א"ת ורעה כבלי דעת
ודוא לא שוא לו מתמשל
שלשום: רד"מ י"ד
ש"ס

מוסף רש"י

ש"ר לעמוד הקודם
ברך ה' חילו. בנכנס
מבי ישימו קטוהם בארץ
וגו' ויפול לה נדך ה'
חילו. חללים שבו (פסחים
ע"ב): חללן שבשכני לוי
דק"ה כשכני לוי מבי
והוא ש"ס: ד"ה עושין
שורה מברש. מברש הי'
אלף אמה סביב לעיר.
מרחיב (במדבר לה) מקור
העיר והוא אלף אלף אמה
סביב. וכן לאחור אלף אמה
לסה ללוי אלף אמה
לנדות וכרמים. מדכני
ש"ס: ומדום מתוך לעיר
וגו'. זה מהס אלף אמה
עברא ושאר אמות
וכרמים. מברש פני מלכות
ואין זו בית וזין וישין
אחור אלף יו הוא לעיר.
אין עושין שדה מברש.
משום ישיב ארץ ישראל.
היטיב מרזק מברש את
הארצה. ולא מברש את
שדה. שחמ"ח א"י
העיר (וורדי"ג ע"ד). לא
מברש עיר. מברש כן
עושין עיר שישבו בו חסו.
ש"ס: עיר על שישבו בו חסו.
ש"ס: עיר על שישבו בו חסו.
ובל שכן שאין עושין את
מברש. שאין מחזיקין את
ישוב העיר (ש"ס).

רבי יהודה. לענין מעשר אמרה למילתיה: **הלך אחר פסחה**. כולה
צפנים ופסחה לחן נלמך כולה בחן ופסחה לפנים כלפנים:
באין הלך אחר נוסו. וממתיקן דהכא (א) וזכרייתא רבי יהודה ומתני'
דאלין שהוא עומד צפנים כו' רבנן ושתייה קמא ליתא: **אימור**
דשטעט ליה כו'. כלומר היכי צעית
לאוקמה לה דמניא צירושלים הלך
אחר הנוף כו' כר' יהודה הניחא אי
מנא זה מדא צירושלים הלך אחר
הנוף ולא מנא זה צברי מקלט הלך
אחר הנוף אמית מוקמת לה כרבי
יהודה אכל השתא מאן ציינת לך
אימור דשטעט ליה לרבי יהודה גבי
מעשר באלין הלך אחר הנוף משום
דאיכא לעומר לחומרט אין עיקרו
צפנים ועינן בחון בן אחר הנוף
ונופו צפנים דגבי מעשר איכא בין
לקולא חומרט צפנים מנחון שחון
יכול לפדותו וצפנים אינו יכול לפדותו
דקלגוי ליה מחיות וחומרט בחון
וצפנים אוכלו כלה פדייה ואיכא לעומר
כי אמר רבי יהודה הלך אחר הנוף
לחומרט אמרה דמפרש ואולי:
עיקרו בחון ונופו צפנים כו'. הלך
אחר הנוף ועינן פדייה: **עיקרו צפנים**
ונופו לחון. הלך אחר הנוף ועינן
אכילה דמישידי עיקרו חר ונופו ואסור
לאוכלו עיקרו א"כ פדאו (י) מקודם
שנכנס: **אלא צברי מקלט**. על כרחך
עיקרו צפנים ונופו לחון לא משכחת
לה אלא לקולא: **אמר רבא בעיקרו**
כולי עלמא לא פליגי כו'. לעולם
דקא משנין הא רבי יהודה והא רבנן
ולא עיקרו חר כו' לא צממשע ולא
צברי מקלט דקתני קמיתא מכנגד
החומה ולפנים כלפנים ורבי יהודה
פליג ואמר שדי עיקרו חר ונופו
ודקאמרת דלמא לחומרט קאמר אנן
נמי לחומרט אמרין לה לענין מעשר
דלאמרן ועינן מקלט היכא דעיקרו

ר' יהודה ואמר במערה הולך אחר פסחה באלין
הולך אחר נופו אימור דשטעט ליה לר"י
גבי מעשר לחומרט עיקרו בחון ונופו צפנים
כי היכי דבנופו לא מצי פריק בעיקרו נמי
לא מצי פריק עיקרו מצפנים ונופו מבחון כי
היכי דבנופו לא מצי אכיל בלא פדייה בעיקרו
נמי לא מצי אכיל בלא פדייה אלא גבי עיר
מקלט בשלמא עיקרו בחון ונופו צפנים כי
היכי דבנופו לא מצי קטיל ליה בעיקרו נמי לא
מצי קטיל ליה אלא עיקרו צפנים ונופו בחון
כי היכי דבנופו מצי קטיל ליה בעיקרו נמי
מצי קטיל ליה הא גואי קאי אמר (ב) רבא בעיקרו
דכולי עלמא לא פליגי דלא מצי קטיל קאי
בנופו ויכול להורגו בחצים ובצורות דכ"ע לא
פליגי דמצי קטיל ליה כי פליגי במהו
עיקרו דרגא לנופו חר סבר רבי יהוה עיקרו
דרגא לנופו וזמר סבר לא הוי עיקרו דרגא
לנופו רב אשי אמר "מאי אחר הנוף אף אחר
הנוף: **מתני'** דהרג באותה העיר גולה
משכונה לשכונה ובן לוי גולה מעיר לעיר:
גמ' (א) ת"ר ושמתי לך מקום וגו' ושמתי
לך בחיך מקום כמקומך אשר ינום
שמה מלמד שהיו (ב) ישראל מגלין במדבר
לדיכין מגלין למחנה לדיה ימכאן אמרו בן לוי
שהרג גולה מפלך לפלך ימכאן גלה לפלכו
פלכו קולטו אמר רב אחא בריה דרב איקא
מאי קרא יכי בעיר מקלטו ישב עיר שקלטתו
כבר: (ג) **מתני'** יוכיוצא בו רוצח שגלה לעיר
להם רוצח אני אמרו לו אף על פי כן
יקבל מהן שנאמר וזה דבר הרוצח
מעלים

אימור דשטעט ליה לרבי יהודה (א) לחומרט. וכי עינן מנא ליה
דלא אמרין גם להקל וי"ל דמסבגה אית ליה דלא פליגי
רבי יהודה ורבנן כולי האי כי אם בחומרט בעלמא: **גבי מעשר**
לחומרט עיקרו בחון ונופו צפנים כו' היכי דבנופו לא מצי פריק כו'.
פי' לא אוליין חר כו' לקולא לומר
דכי היכי דבנופו צפנים מצי אכיל
בלא פדייה הכי נמי צעיקרו מנחון
מצי אכיל ליה בלא פדייה אלא לחומרט
דוקא לומר דלא מצי פריק ליה בעיקרו
ומשמע דשטעט ליה דבנוף נופיה מצי
אכיל דהיינו דשדיין עיקר חר נוף
לחומרט מ"מ נוף אף שדיין חר
עיקרו גם לחומרט:
מר סבר עיקרו הוי דרגא כו'.
קתת קשה מנא ליה לאפליגי
רבנן לרבי יהודה כהא ויש לומר
דמשמע מתוך הצרייתא דפליגי (ב) לרבי
יהודה חרתי בין צממשע בין צברי
מקלט דמקט עברי מקלט גבי ירושלים:
רב אשי אמר מאי אחר הנוף. פי'
רב אשי כה' (א) למדק הא
דפריקין אלא עיקרו צפנים ונופו לחון
הכא נמי דצעיקרו מצי קטיל וקאמר
דלף אחר הנוף קתני מתני' דגם אחר
הנוף אוליין היכי דהוי חומרט (ב) כמו
דעיקרו בחון ונופו צפנים שדיין
עיקרו חר ונופו אף בעיקר לא מצי
קטיל ויהי' דאוליין חר עיקר
למשטייה נופו חר עיקרו לחומרט
כגון צעיקרו צפנים ונופו לחון דלף
בנופו לא קטליין דאוליין חר עיקרו
וקשה דל"כ כי היכי דקתני הולך אחר
הנוף דהיינו אף אחר הנוף ה"ה דהוא
ינחא פירוש ה"ס דודאי דין נוף עלמא
לא היה נטל כלה ע"ה ע"ה ע"ה
כדיפרישתי והכי קאמר חף לחר

הנוף שדיין ליה עיקר לחומרט (א) כמו עיקרו בחון ונופו צפנים כי
היכי דנופו לא מצי עיקר נמי לא מצי קטיל והוא הדין עיקר
אולי חר נפשיה ש"ס לעיקר דין עלמא כגון דעיקרו צפנים ונופו בחון
אע"ג דבנופו מצי קטיל כדפירש לעולם יש לו לנוף דין עלמא גם
להקל מכל מקום דעיקר מצפנים לא מצי קטיל דלא שדיין העיקר
חר הנוף לקולא רק לחומרט אכל הקונטרס פירש חף אחר הנוף
משום דככולי ש"ס שדיין לנוף חר העיקר אטריך למימר הכא גבי
מקלט דזמנין דשדיין עיקר חר הנוף לחומרט לפי זה ניחא קתת הא
דנקט אחר הנוף טפי מאחר העיקר מיהו גם זה קשה דהא לענין
מעשר לא קטיל לעולם חר עיקרו כדפ"ל לך ניחא (א) לפי ה"ר"ס:
פלכו קולטו. קשה דהא אמרין כבר גולה מפלך (לפלך)
ועוד הא קאמר כן לוי גולה מעיר לעיר יש לומר
דאם גולה מעיר לעיר יהיה רשאי לילך בכל העיר ובתחומיה
ואם יגלה לפלכו פלכו קולטו בו שלא יאם משכונה לשכונה (א):
מעלים

עיקרו ולא מצי קטיל בנופו ומשום דככולי גמרא שדיין נוף חר עיקר
מתני' **הרג כחוסה העיר**. רוצח שגלה לעיר מקלט וחור והרג באותה העיר שבוגג: **גולה משכונה לשכונה**. בתוך העיר כי מן העיר אינו
רשאי ללכת מפני רציחה ראשונה: **ובן לוי**. שהוא מיושבי העיר והרג שבוגג גולה מעיר לעיר שראי ללכת מן העיר שלא גלה שם:
גמ' **ושמתי לך בחיך**. כאן נבדלו הקדוש ברוך הוא למשה שיהיה נלמדה לו: **מאי קרא**. אלו קולטו ודממתי' נמי דקתני גולה משכונה
לשכונה: **צברי מקלטו**. קרא יתירא הוא דמצי למכתב כי שם יש: **מתני'** **אם אמרו לו אעפ"כ**. אלו רוצים לכדוך יקבל מהם:
מעלים

הגהות הב"ח

(א) נ"ב אחר רבה קאי
בעיקרו וכו' קטיל ליה
קאי: (ב) שם בחיך מקום
במקומך אשר ינום וכו'
ישראל גולין חרתי לדין
גולין לחמה ליה. כי
דרגא לך דנירש לפני
ולאחריין לך מקום שטעט
ומקום שהוא חן דהיינו
מחנה ליה: (ג) שם בחיך מקום
שקלטו ככר יוצא בו הוא
הטעם ורשאי: (ד) רש"י
ד"ה עיקרו צפנים וכו'
מקודם שנגמס. כי ע"י
מחוייט פירוש משניות
ש"פ פ"ג משפחות ומתא
מנוחא מה שבוין רש"י
ביתת שנגמס וזקן
היטע: (ה) ד"ה אחר
דנופו וכו' ולמחנה לוי היכי
רבנן וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'
קולא ליה לוי לוי יהיה
וכו' דקאי קאי ה"ה:
(ו) ד"ה מקום במקומך.
כי ע"י נכנסת דף ק"ח
(ז) ד"ה פלך מנינך.
כי ע"י עיר: (ח) תוס'
ד"ה אימור וכו' לוי יהיה
גבי עיקרו לחומרט:
(ט) ד"ה מן סבר וכו'
דפליגי א"ר יהודה חרתי
וכו' צברי מקלט מנחון
ירושלים בבא במאי
שפיעה ה"ה: (י) ד"ה
רב אשי וכו' טעם כו'
פי' רב אשי כה' לחרץ
הא דפריקין וכו' הכי
נמי דצעיקרו: (יא) בא"ד
היכי דהוי חומרט בחון
בעיקרו חר וכו' רוצח
הדין פלך וזאת ו' מתקן:
(יב) בא"ד הוא הנוף:
דהיינו מצי למחנה הולך
פלך ויפיקה הכל מתקן:
(יג) בא"ד עיקר לחומרט
כגון עיקרו בחון וכו'
כי היכי דבנופו לא מצי
וכו' מכל מקום בעיקר
הי' חר הוא הנוף:
ה"ר"ס פלך וזאת ו' מתקן:
פ"ג:

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה באלין
ובחייתא רשום קו על מנת
ובחייתא (למחר דמתקין
הוא) אכל מלתי היכי
כתיב גרסי' ומוס' ופי'
שעה מקולטת ביק ע"ה
פ"ג:

רבינו חננאל

רבינו בחיך שחור נוסח
דבנו. ודחוק איהו
דשטעט ליה לוי יהודה
דכיל בחר הנוף לחומרט
כו' דפריש ופסחה
היא: אמר רבא אי קאי
בעיקרו עיקרו לפנים מן
החומרט דברי הכל לא מצי
קטיל ליה דקלטיה עיקרו
קאי בגופו והוא חרן
לחומרט ויכול להורגו כרבי

בחון ונופו צפנים לחומרט הוא שדי עיקרו חר ונופו ואס רוצח
צעיקרו לא מצי קטיל ליה והיכא דעיקרו צפנים ונופו בחון דקאמר
כה רבי יהודה הלך אחר הנוף לאו למישידי עיקרו חר ונופו ולמימר
(א) דכי היכי דבנופו מצי קטיל ליה בעיקרו נמי מצי קטיל קאמר דצעיקרו
שצפנים כולי עלמא לא פליגי דלא מצי קטיל והיכא דקאי רוצח בנופו
שחון ויכול גולא חס לעמוד חון לחסו ולהורגו בחצים ובצורות
כולי עלמא לא פליגי דמצי קטיל דלכילי עלמא נוף חר עיקר לא שדיין
כי פליגי דקאמר ר' יהודה הלך אחר הנוף למחוי עיקרו דרגא לנופו
שיכנס גולא חס בחון החמוס ועלה דרך העיקר ויהרגנו בנופו קאמר
וכי הך קולא אית ליה לר' יהודה דהא לאו עיקר שדי חר נוף אלא
כל חד דקאי: **רב אשי אמר מאי אחר הנוף**. דקאמר מתני' דהכא
וכן צרייתא דצברי מקלט חף אחר הנוף ורבי יהודה היא וכולהו
לחומרט ולענין מעשר דשניין וענין מקלט חף אחר הנוף קאמר
דיכא דעיקרו בחון ונופו צפנים שדי עיקרו חר ונופו לחומרט ולא
מימא דקאי קאי אכל היכא דעיקרו צפנים ונופו חר שדי נופו חר

בחון ונופו צפנים לחומרט הוא שדי עיקרו חר ונופו ואס רוצח
צעיקרו לא מצי קטיל ליה והיכא דעיקרו צפנים ונופו בחון דקאמר
כה רבי יהודה הלך אחר הנוף לאו למישידי עיקרו חר ונופו ולמימר
(א) דכי היכי דבנופו מצי קטיל ליה בעיקרו נמי מצי קטיל קאמר דצעיקרו
שצפנים כולי עלמא לא פליגי דלא מצי קטיל והיכא דקאי רוצח בנופו
שחון ויכול גולא חס לעמוד חון לחסו ולהורגו בחצים ובצורות
כולי עלמא לא פליגי דמצי קטיל דלכילי עלמא נוף חר עיקר לא שדיין
כי פליגי דקאמר ר' יהודה הלך אחר הנוף למחוי עיקרו דרגא לנופו
שיכנס גולא חס בחון החמוס ועלה דרך העיקר ויהרגנו בנופו קאמר
וכי הך קולא אית ליה לר' יהודה דהא לאו עיקר שדי חר נוף אלא
כל חד דקאי: **רב אשי אמר מאי אחר הנוף**. דקאמר מתני' דהכא
וכן צרייתא דצברי מקלט חף אחר הנוף ורבי יהודה היא וכולהו
לחומרט ולענין מעשר דשניין וענין מקלט חף אחר הנוף קאמר
דיכא דעיקרו בחון ונופו צפנים שדי עיקרו חר ונופו לחומרט ולא
מימא דקאי קאי אכל היכא דעיקרו צפנים ונופו חר שדי נופו חר

בחון ונופו צפנים לחומרט הוא שדי עיקרו חר ונופו ואס רוצח
צעיקרו לא מצי קטיל ליה והיכא דעיקרו צפנים ונופו בחון דקאמר
כה רבי יהודה הלך אחר הנוף לאו למישידי עיקרו חר ונופו ולמימר
(א) דכי היכי דבנופו מצי קטיל ליה בעיקרו נמי מצי קטיל קאמר דצעיקרו
שצפנים כולי עלמא לא פליגי דלא מצי קטיל והיכא דקאי רוצח בנופו
שחון ויכול גולא חס לעמוד חון לחסו ולהורגו בחצים ובצורות
כולי עלמא לא פליגי דמצי קטיל דלכילי עלמא נוף חר עיקר לא שדיין
כי פליגי דקאמר ר' יהודה הלך אחר הנוף למחוי עיקרו דרגא לנופו
שיכנס גולא חס בחון החמוס ועלה דרך העיקר ויהרגנו בנופו קאמר
וכי הך קולא אית ליה לר' יהודה דהא לאו עיקר שדי חר נוף אלא
כל חד דקאי: **רב אשי אמר מאי אחר הנוף**. דקאמר מתני' דהכא
וכן צרייתא דצברי מקלט חף אחר הנוף ורבי יהודה היא וכולהו
לחומרט ולענין מעשר דשניין וענין מקלט חף אחר הנוף קאמר
דיכא דעיקרו בחון ונופו צפנים שדי עיקרו חר ונופו לחומרט ולא
מימא דקאי קאי אכל היכא דעיקרו צפנים ונופו חר שדי נופו חר

בחון ונופו צפנים לחומרט הוא שדי עיקרו חר ונופו ואס רוצח
צעיקרו לא מצי קטיל ליה והיכא דעיקרו צפנים ונופו בחון דקאמר
כה רבי יהודה הלך אחר הנוף לאו למישידי עיקרו חר ונופו ולמימר
(א) דכי היכי דבנופו מצי קטיל ליה בעיקרו נמי מצי קטיל קאמר דצעיקרו
שצפנים כולי עלמא לא פליגי דלא מצי קטיל והיכא דקאי רוצח בנופו
שחון ויכול גולא חס לעמוד חון לחסו ולהורגו בחצים ובצורות
כולי עלמא לא פליגי דמצי קטיל דלכילי עלמא נוף חר עיקר לא שדיין
כי פליגי דקאמר ר' יהודה הלך אחר הנוף למחוי עיקרו דרגא לנופו
שיכנס גולא חס בחון החמוס ועלה דרך העיקר ויהרגנו בנופו קאמר
וכי הך קולא אית ליה לר' יהודה דהא לאו עיקר שדי חר נוף אלא
כל חד דקאי: **רב אשי אמר מאי אחר הנוף**. דקאמר מתני' דהכא
וכן צרייתא דצברי מקלט חף אחר הנוף ורבי יהודה היא וכולהו
לחומרט ולענין מעשר דשניין וענין מקלט חף אחר הנוף קאמר
דיכא דעיקרו בחון ונופו צפנים שדי עיקרו חר ונופו לחומרט ולא
מימא דקאי קאי אכל היכא דעיקרו צפנים ונופו חר שדי נופו חר

בחון ונופו צפנים לחומרט הוא שדי עיקרו חר ונופו ואס רוצח
צעיקרו לא מצי קטיל ליה והיכא דעיקרו צפנים ונופו בחון דקאמר
כה רבי יהודה הלך אחר הנוף לאו למישידי עיקרו חר ונופו ולמימר
(א) דכי היכי דבנופו מצי קטיל ליה בעיקרו נמי מצי קטיל קאמר דצעיקרו
שצפנים כולי עלמא לא פליגי דלא מצי קטיל והיכא דקאי רוצח בנופו
שחון ויכול גולא חס לעמוד חון לחסו ולהורגו בחצים ובצורות
כולי עלמא לא פליגי דמצי קטיל דלכילי עלמא נוף חר עיקר לא שדיין
כי פליגי דקאמר ר' יהודה הלך אחר הנוף למחוי עיקרו דרגא לנופו
שיכנס גולא חס בחון החמוס ועלה דרך העיקר ויהרגנו בנופו קאמר
וכי הך קולא אית ליה לר' יהודה דהא לאו עיקר שדי חר נוף אלא
כל חד דקאי: **רב אשי אמר מאי אחר הנוף**. דקאמר מתני' דהכא
וכן צרייתא דצברי מקלט חף אחר הנוף ורבי יהודה היא וכולהו
לחומרט ולענין מעשר דשניין וענין מקלט חף אחר הנוף קאמר
דיכא דעיקרו בחון ונופו צפנים שדי עיקרו חר ונופו לחומרט ולא
מימא דקאי קאי אכל היכא דעיקרו צפנים ונופו חר שדי נופו חר

הנוף עיקרו חר ונופו צפנים לחומרט הוא שדי עיקרו חר ונופו ואס רוצח
צעיקרו לא מצי קטיל ליה והיכא דעיקרו צפנים ונופו בחון דקאמר
כה רבי יהודה הלך אחר הנוף לאו למישידי עיקרו חר ונופו ולמימר
(א) דכי היכי דבנופו מצי קטיל ליה בעיקרו נמי מצי קטיל קאמר דצעיקרו
שצפנים כולי עלמא לא פליגי דלא מצי קטיל והיכא דקאי רוצח בנופו
שחון ויכול גולא חס לעמוד חון לחסו ולהורגו בחצים ובצורות
כולי עלמא לא פליגי דמצי קטיל דלכילי עלמא נוף חר עיקר לא שדיין
כי פליגי דקאמר ר' יהודה הלך אחר הנוף למחוי עיקרו דרגא לנופו
שיכנס גולא חס בחון החמוס ועלה דרך העיקר ויהרגנו בנופו קאמר
וכי הך קולא אית ליה לר' יהודה דהא לאו עיקר שדי חר נוף אלא
כל חד דקאי: **רב אשי אמר מאי אחר הנוף**. דקאמר מתני' דהכא
וכן צרייתא דצברי מקלט חף אחר הנוף ורבי יהודה היא וכולהו
לחומרט ולענין מעשר דשניין וענין מקלט חף אחר הנוף קאמר
דיכא דעיקרו בחון ונופו צפנים שדי עיקרו חר ונופו לחומרט ולא
מימא דקאי קאי אכל היכא דעיקרו צפנים ונופו חר שדי נופו חר